

Kriminaalihuollon tukisäätiön järjestämä Lapsi näkyväksi vankilassa -seminaari Helsingissä 21.4.2010

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula

Lastensuojeluun ja vankiloihin tarvitaan lapsiasioissa yhtenäiset käytännöt

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula haluaisi vankeudessa olevan vanhemman lapsen oikeuksien näkyvän vahvemmin suomalaisessa lastensuojelussa sekä vankiloiden käytännössä.

Lastensuojelulaki velvoittaa kyllä selvittämään vankeudessa olevan vanhemman lapsen tuen ja hoidon tarpeen, mutta käytännössä tämä toteutuu hyvin vaihtelevasti. Toisaalta vankeinhoidossa ei ole myöskään yhteisiä tavoitteita ja toimintamalleja lasten huomioimisesta, perhetyöstä tai tapaamisten järjestämisestä.

- Alalla on menty 2000-luvulla Suomessakin eteenpäin, mutta lapsinäkökulma on vielä yksittäisten hankkeiden ja yksittäisten osaavien ihmisten varassa. Sekä lastensuojelussa että vankeinhoidossa tulee vankilassa olevan vanhemman lapsen oikeudet ja hyvinvointi saatava mukaan toiminnan vakituisiin rakenteisiin ja käytäntöihin, ehdottaa lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula.

Suomessa on edistytty vanhempansa kanssa vankilassa olevien pienten lasten oikeuksien vahvistamisessa. Äskettäin avattiin ensimmäinen vankilan perhe-osasto Vanajan vankilassa. Yhteistyö vankilan ja lastensuojelun kanssa on näissä tilanteissa vakiinnutettu myös lastensuojelulaissa. Lisäksi vankilan viranomaisille on säädetty lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus.

Vankilan ulkopuolella olevien lasten tukemisessa kehittämistä on vielä paljon. Hyvistä hankkeista on tarpeen päästä vakituisiin rakenteisiin ja käytäntöihin. Lapsiasiavaltuutettu esittää, että jo vankeusrangaistuksesta päätettäessä selvitetään ja kirjataan vangin hoidossa ja huollossa tosiasiallisesti olevat lapset. Näistä tulee välittyä tieto heidän kotikuntansa lastensuojeluviranomaisille, joiden tulee arvioida millaista tukea lapsi ja perhe vankilan ulkopuolella tarvitsevat.

- Paikallista tukea tulee kehittää ja räätälöidä vankiperheiden tarpeisiin. Lasten ja perheiden vertaisryhmätoiminta sekä vapaa-ajantoiminta on esimerkiksi osoittautunut toimivaksi tavaksi jakaa kokemuksia ja tietoa samassa asemassa olevien kesken. Ruotsin Bryggan -järjestö on tällaisesta työstä hyvä vertailukohta.

Tietoa lapsista tarvitaan myös vankeinhoitoon, jotta se voi arvioida perheen yhteydenpidon järjestelyt ja tarpeet.

- Lapsella on oikeus tavata myös vankilassa olevaa vanhempansa silloin kun se on lapsen edun mukaista, Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsen etu on asetettava etusijalle kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Tämä tarkoittaa, että erilaisten päätösten vaikutuksia lapsiin tulee arvioida etukäteen. Tämä tarkoittaa myös rikosseuraamuksia ja vankeinhoitoa.

Lasta ei myöskään pidä käsitellä pelkästään vanhempansa kuntoutumisen tuen näkökulmasta. Lapsella on myös omia itsenäisiä oikeuksiaan. Hänen tulee esimerkiksi voida saada tietoa

vanhempansa vankeudesta lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivalla tavalla. Lapsen muissa arkiympäristöissä toimivilla aikuisilla tulee myös olla asiasta tietoa.

- Vanhemman vankeudesta voi aiheutua lapselle myös kiusaamista, leimaamista sekä häpeän tunteita. Näitä pitää ehkäistä ja pystyä käsittelemään, lapsiasiavaltuutettu muistuttaa,

Lapsiasiavaltuutettu toivoo, että Suomessakin Rikosseuraamuslaitoksen suunnitelmissa ja tulostavoitteissa tunnistettaisiin jatkossa paremmin lapsen oikeudet ja perhenäkökulma. Esimerkiksi Ruotsin Rikosseuraamusvirasto on päättänyt vuonna 2005, että jokaisella vankilalla tulee olla oma lapsiasiamies, joka tiedottaa ja koordinoi toimintaa lapsen oikeuksien kannalta.

- Tähän liittyy esimerkiksi vankiloiden perhetyön kehittäminen, tapaamisten ja yhteydenpidon käytännön järjestelyt, vankiloiden tapaamistilojen lapsiystävällisyys sekä lasten vankiloissa samaa kohtelu, sanoo Maria Kaisa Aula.

Lapsiasiavaltuutettu tekee vaikuttamistyössä yhteistyötä Kriminaalihuollon tukisäätiön (KRITS) yhteydessä toimivan vankiperhetyön verkoston kanssa. Lapsiasiavaltuutettu on tehnyt alkuvuodesta 2010 sosiaali- ja terveysministeriölle aloitteen vankiperheiden toimeentulon turvaamisesta. Lakia tulisi muuttaa niin, että kotiin jäävällä vanhemmalla on oikeus lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen. Lisäksi lapsen tulisi saada aina elatustukea, jos elatusvelvollinen on vankilassa. Kuntien ja Kelan käytännöt ovat tässä vaihtelevia. Toimeentulon parantaminen oli perheiden päällimmäisin konkreettinen toive KRITS:n vankiperheiden keskuudessa tekemässä tuoreessa kartoituksessa.

Lisätietoja

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula
puh. 050- 530 9697
mariakaisa.aula@stm.fi
www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi